

Inka Hopsu vihr ym.

Toimenpidealoite vaalirahoituksen avoimuuden lisäämisestä ja vaalirahoituskatosta säättämisestä

Eduskunnalle

Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa kampanjoihin käytetyt summat jatkoivat kasvuaan. Voidaan katsoa, että rahoitus muodostaa yhä enemmän eriarvoistavan tekijän puolueiden ja ehdokkaiden välille ja haittaa siksi myös demokratian toteutumista.

Julkisten tietojen perusteella kallein vaalikampanja eduskuntavaaleissa 2023 maksoi 80 000 euroa. Nykyistä vaalirahoituslakia voidaan esimerkiksi vaalirahoitusta tutkineen Tomi Venhon mukaan kuitenkin vielä monin tavoin myös kiertää. Samanlaisia epäkohtia on havaittu myös useissa vaalirahoitusta pohtineissa komiteoissa ja kirjattu näiden mietinnöissä ja Valtiontalouden tarkastusviraston raporteissa. Tällaisia ovat esimerkiksi mahdollisuus käyttää bulvaaneina sellaisia puoluejärjestöjä, joita eivät koske laajat julkisuusvelvoitteet ja joihin viranomaisvalvonta ei ulotu. Avustuksia on myös pilkottu pienempiin osiin. Lait ulottuisivat kokonaissummaan, mutta useina pienempinä paloina jaettu tuki jää velvoitteiden ulottumattomiin. Tällä tavalla on kierretty erityisesti lahjoitusrajoituksia. Todennäköisesti samaa keinoa on käytetty myös julkisuusvaatimusten kiertämiseen.

Vaalirahoituslainsäädännössä on siis edelleen kehittämiskohteita. Moni edellä mainittu ongelma voitaisiin ratkaista esimerkiksi säätämällä vaalirahoituksen ennakoilmoitukset pakollisiksi, lasquemalla julkistettavan tuen alarajaa sekä vaalirahoituksen kampanjakaton avulla.

Lauri Tarastin vetämä komitea esitti jo vuonna 2009 ehdokkaiden vaalirahoitukselle kunnallisvaaleissa 10 000 euron, eduskuntavaaleissa 50 000 euron ja europarlamenttivaaleissa 80 000 euron kattoja. Noin puolessa Euroopan unionin jäsenvaltioista on käytössä puoluekohtainen kampanjakatto. Ehdokaskohtainen kampanjakatto puolestaan on käytössä noin kahdessa kolmasosassa jäsenvaltioista. Kattojen säätäminen olisi mahdollista ja tarpeellista myös Suomessa.

Vaalien epäkohtiin jo osin puuttuneen vaalikaudella 2019—2023 toimineen parlamentaarisen vaaliryöryhmän avulla valmistellut lakimuutokset (HE 254/2022 vp) eivät ennättäneet päätöksen tekoon päättäneellä hallituskaudella. Hallituksen esityksen avulla vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä olisi jo merkittävästi lisätty ja selkeytetty sekä täsmennetty nykyistä sääntelyä. Nämä muutokset tulisi toteuttaa mahdollisimman pian.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Toimenpidealoite TPA 8/2023 vp

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vaalirahoituksen avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi säätämällä kampanjakatosta, säätämällä vaalirahoituksen ennakoilmoitukset pakollisiksi, laskemalla julkistettavan tuen alarajaa ja tuomalla ensi toimenä eduskunnan päätettäväksi jo valmistellut lakimuutokset (HE 254/2022 vp).

Helsingissä 22.5.2023

Inka Hopsu vihr
Jussi Saramo vas
Tiina Elo vihr
Sebastian Tynkkynen ps
Joakim Vigelius ps
Juha Hänninen kok